

29.4.2012

היערכות מערכת החינוך, לקראת שנת הלימודים תשע"ג, לשינוי בהרכב אוכלוסיית התלמידים בבתי ספר אשר 50% ויותר מתלמידיהם הם יוצאי אתיופיה

א. רקע

1. ערב פתיחת שנת הלימודים תשע"ב הודיע שר החינוך, ח"כ גדעון סער, על כוונתו לסגור באופן הדרגתי את בית ספר נר עציון בפתח תקווה ובית ספר רשב"י בבאר יעקב שכמעט כל תלמידיהם היו יוצאי אתיופיה¹. כתוצאה מלחצם של הורי התלמידים בבי"ס נר עציון ושל פעילים מקרב הקהילה בפתח תקווה הורה שר החינוך לסגור לאלתר שני בתי ספר אלו כבר בשנת תשע"ב ולהיערך לסגירתם ההדרגתית בשנים הבאות של 16 בתי ספר נוספים הפרושים ביישובים שונים בהם קיים ריכוז גבוה של תלמידים יוצאי אתיופיה (ראה **בנספח רשימת בתי ספר אלו וההיערכות של וועדי ההורים ומנהלי המחוזות בכל אחד מהם לשינוי במתכונת הפעלתם בשנת תשע"ג**). במהלך יישום החלטתו של השר לסגירתם של בתי הספר - נר עציון ורשב"י התגלעו קשיים רבים, התנגדויות ועמדות סותרות, בקרב הורי התלמידים עצמם, לאלו בתי ספר רצוי להפנות את ילדיהם, בקרב הפעילים המקומיים ונציגי הארגונים המייצגים את הקהילה והן בקרב מנהלי בתי ספר המיועדים לסגירה ומנהלי בתי הספר אליהם הופנו התלמידים; מנהלי מחלקות החינוך העירוניות; מפקחי משרד החינוך ודרג המטה במשרד². כתוצאה מאי בהירות זו, זימן שר החינוך ישיבה במשרדו, בתאריך 10.11.2011, בהשתתפות - נציגי המשרד ונציגי ארגונים של יוצאי אתיופיה, בישיבה נדונה סוגיית האינטגרציה של תלמידים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך ככלל ובדרכים בהם מומלץ לנקוט לקידומה. בסופה של ישיבה זו הטיל השר על מנכ"לית משרדו להכין תכנית רב שנתית, בסיועם של מנהלי המחוזות, ליישום החלטתו. בעקבות החלטה זו החלה האגודה ללוות את הכנתה של תכנית זו באופן שוטף ואת יישומה בשטח ולוודא שקולם של ההורים יישמע ויזכה לתשומת הלב הראויה ברמה המוניציפאלית וברמה הארצית.

¹ תלמידים יוצאי אתיופיה – תלמידים ילידי אתיופיה או שאחד מהוריהם הינו ילידי אתיופיה.
² בפועל נסגר רק בי"ס נר עציון בפתח תקווה. לעומתו בי"ס רשב"י בבאר יעקב לא נסגר בשל התנגדות ההורים והרשות המקומית.

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
התאגדות ישראלית למען יהודי אתיופיה

ב. פעילות האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה לקידום אינטגרציה איכותית במערכת החינוך

1. לקראת הדיון שהתקיים בוועדת החינוך בכנסת ב – 30.11.2011 על היערכות משרד החינוך לשינוי בהרכבם של בתי הספר שמרבית תלמידיהם הינם יוצאי אתיופיה, הכינה האגודה מסמך המפרט רשימה של עקרונות שמוצע לפעול לאורם לקידום אינטגרציה לימודית איכותית וחברתית של תלמידים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך. המסמך נשלח לשר החינוך והופץ גם בקרב חברי וועדת החינוך בכנסת (ראה רשימת עקרונות אלו בנספח למסמך זה).

2. בינואר 2012 פנתה מנכ"לית האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה, גב' זיוה מקונן - דגו (להלן – "האגודה") למנכ"לית משרד החינוך, גב' דלית שטאובר, ובקשה לדון עמה בהיערכותו של משרד החינוך ליישום החלטת השר. עפ"י הצעתה של מנכ"לית המשרד, בתיאום עם האגודה, סוכם לקיים פגישה זו לאחר שנציגי האגודה יפגשו עם כל אחד ממנהלי המחוזות בנפרד וידונו עמו על היערכות לשינוי בהרכב תלמידיהם של בתי ספר במחוז, בהם אחוז התלמידים יוצאי אתיופיה עולה על 50%.

3. נציגי האגודה נפגשו עם מנהלי המחוזות ואנשי צוותם לדיון בנושא זה בתאריכים הבאים:

- מר מאיר שמעוני, מנהל מחוז ירושלים – 1.1.2011 (בתי ספר בבית שמש וירושלים).
- גב' עמירה חיים, מנהלת מחוז הדרום – 30.1.2011 (בתי ספר באשדוד ואשקלון).
- דר' סולי נתן, מנהלת מחוז המרכז – 6.2.2012 (בתי ספר בנתניה, באר יעקב, רחובות, לוד, ראשון לציון).

- גב' רחל מתוקי, מנהלת מחוז חיפה – 19.2.2012 (בתי ספר בחיפה וקרית ים).

בכל אחת מפגישות אלו הדגישו נציגי האגודה את הצורך בהגברת מעורבות הורי התלמידים הלומדים בבית הספר בו מיועד להתחולל השינוי.

4. נציגי האגודה השתתפו גם בדיונים שהתקיימו עם נציגי הורים ונציגי הרשות המקומית ביישובים הבאים: בית שמש, נתניה ובאר יעקב. ביישובים אלו רמת מעורבות ההורים הייתה נמוכה בטרם הצטרפה האגודה לדיונים אלו.

5. מאחר ומרבית בתי הספר בהם קיים ריכוז גבוה של יוצאי אתיופיה נמנים על הפיקוח הממ"ד, ייזמה האגודה, בתאריך 15.4.2012, פגישה עם הרב ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש המינהל לחינוך דתי במשרד החינוך, שמטרתה הייתה לבחון את היערכות המינהל לחינוך דתי לשינויים המתוכננים בשנת תשע"ג בבתי ספר אלו. לפגישה זו זומנו גם נציגים של ארגון נאקוג' וארגון פידל המפעילים תכניות בתחום החינוך בבתי הספר בו לומדים תלמידים

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
תאגודת ישראל למען יהודי אתיופיה

יוצאי אתיופיה. בסיכום ישיבה זו הוחלט על המשך פעילות משותפת בנושא בין האגודה לבין המינהל לחינוך דתי במשרד החינוך.

6. בתאריך 19.4.2012, שלחה האגודה מכתב ליו"ר ועדת החינוך בכנסת, ח"כ אלכס מילר, בו בקשה ממנו לזמן ישיבה של ועדת החינוך בכנסת לדיון חוזר בהיערכות מערכת החינוך, לקראת שנת תשע"ג, לשינויים המתוכננים בהרכבם של בתי הספר שקיים בהם ריכוז גבוה של תלמידים יוצאי אתיופיה. בשלב זה טרם קבלנו הודעה על מועד ישיבה זו.

ג. היערכות, לקראת שנת תשע"ג של בבתי ספר בהם לומדים למעלה מ - 50% של תלמידים יוצאי אתיופיה הלומדים בהם בשנת תשע"ב גבוה מ - 50% (עפ"י שיחות עובדי האגודה עם מנהלי המחוזות ועם הורים יוצאי אתיופיה שילדיהם לומדים בבתי ספר אלו).

מחוז	יישוב	שם בית ספר	תמונת מצב
דרום	אשדוד	יד שבתאי	בכל בתי הספר במחוז דרום בהם קיים ריכוז גבוה של יוצאי אתיופיה קיימת, זה מספר שנים, הפחתה מתוכננת של מספר התלמידים יוצאי אתיופיה, באמצעות פתיחת אזורי רישום. במהלך השנים האחרונות נסגרו 4 בתי ספר במחוז שהיה בהם ריכוז גבוה של יוצאי אתיופיה (בי"ס ישורון באשקלון, בתי ספר - אשל אברהם, חורב ומורשת בבאר שבע). במחוז קיימת הדגשה על פיתוח גישה חינוכית רגישת תרבות. לדברי מנהלת המחוז, בשנת תשע"ג לא יהיה במחוז הדרום בי"ס שאחוז התלמידים יוצאי אתיופיה יעלה בו על 30%. בשנת תשע"ג לא תפתח כיתה א' בבי"ס יד שבתאי.
	אשדוד	מירון	בשנת תשע"ג לא תפתח כיתה א' בבי"ס זה.
	אשדוד	מוריה	
	אשקלון	נווה ציון - ורדימון	ביה"ס יהפוך לבי"ס עירוני תורני לבנים בלבד ויקלוט תלמידים מכל שכונות העיר. הבנות שלמדו בבי"ס זה יועברו לבי"ס עוזיאל, למעט הבנות בכתות ה' העולות לכתה ו', שיסיימו לימודיהן בבי"ס נווה ציון - ורדימון בשנת תשע"ג. במהלך שנת תשע"ג יערך מעקב אחר תוצאות השינוי בהרכב התלמידים של בי"ס נווה ציון ואחר קליטתן הלימודית והחברתית של הבנות בבי"ס

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
התאגדות ישראלית למען יהודי אתיופיה

עוזיאל			
בשלב זה לא קיימת כוונה לסגור את ביה"ס בתשע"ג. מונתה מנהלת חדשה לביה"ס. פועלים לגיוס תלמידים נוספים שאינם מבני הקהילה. לקראת שנת תשע"ג יעשה מעקב אחר השינוי בהרכב התלמידים בביה"ס זה.	ברנדט – נווה יעקב	ירושלים	ירושלים
קיימים חילוקי דעות בין העירייה והדרג המחוזי במשרד החינוך לגבי עתידו של בית הספר. טרם נמסרה הודעה להורים.	אליקים	בית שמש	
ההורים וחלק מהפעילים מבקשים - להשאיר את ביה"ס על כנו, להפכו לבי"ס למדעים, לשדרג את סגל ההוראה, לפתוח את גבולות אזור הרישום ליוצאי אתיופיה ולשנות גבולות אזור הרישום לכלל האוכלוסייה. ביה"ס לא מתוכנן לסגירה בשלב זה. רשת אמיתית קבלה על עצמה להוביל את השינוי בביה"ס.	רמב"ם	נתניה	מרכז
ביה"ס ייסגר בתשע"ג. התקיימה שיחה עם חלק מההורים שהביעו רצונם להעברת ילדיהם לבתי ספר אחרים. בשלב זה ההורים אינם יודעים לאלו בתי ספר יופנו ילדיהם. כמו כן לא הוקמה מערכת ליווי לקליטת התלמידים בבתי הספר הקולטים (טרם קבלנו מיפוי לאלו בתי ספר יופנו התלמידים. לא ברור האם יש אפשרות לקלוט תלמידים בבתי הספר האחרים בעיר. מחייב מעקב).	סיני	נתניה	
ההורים וחלק מהפעילים מבקשים להשאיר את ביה"ס על כנו. לדברי מנהלת המחוז, מתוכננת בשנת תשע"ג קליטתם של ילדי גרעין תורני בכתה א' בבי"ס זה (בי"ס צומח). כתוצאה מקליטתו של הגרעין התורני ילמדו בכתה א' בנים ובנות בנפרד. ב-14.3.2012 התקיימה פגישה עם ההורים, בהובלת ועד ההורים הבית ספרי, בה הוסברה משמעות קליטת הגרעין התורני בביה"ס. יש לעקוב בשנת תשע"ג על תרומת כניסתו של הגרעין התורני לשינוי בתדמיתו של ביה"ס ככלל ובעיני הקהילה בפרט.	רש"י	נתניה	
לא מתוכננת סגירתו בשנת תשע"ג.	שז"ר	נתניה	
מתוכננת בעתיד בניית בי"ס ממ"ד נוסף בשכנות למבנה ביה"ס שחל. התלמידים יוצאי אתיופיה, הלומדים בבי"ס שח"ל, ישובצו בשני בתי הספר. בשנת תשע"ג לא יחול שינוי בהרכב תלמידיו של בי"ס זה.	שח"ל	נתניה	

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
התאגדות ישראלית למען יהודי אתיופיה

קיימת התנגדות בקרב ההורים ומערכת החינוך המקומית לסגירתו המלאה. בשנת תשע"ג יעשה מאמץ להגדיל את מספר התלמידים שאינם יוצאי אתיופיה בכתות א'. תלמידי כיתות ז' ו - ח' יופנו לבתי ספר אחרים באזור ובביה"ס ילמדו כתות א' - ו' בלבד. עתידו של ביה"ס ייבדק מחדש, לאור תוצאות גיוס תוספת התלמידים שאינם יוצאי אתיופיה לבי"ס זה בכל קבוצות הגיל מאחר וחלק מהכיתות בו אינן תקניות.	רשב"י	באר יעקב	
בי"ס מצליח, אין כוונה לסגור. קיימת עלייה הדרגתית במשקלם היחסי של תלמידים שאינם יוצאי אתיופיה.	יונה בוגלה (הדרים)	רחובות	
לא מתוכנן לסגירה. סוכם לפעול למניעת היווצרותן של כיתות הומוגניות של תלמידים יוצאי אתיופיה. בראשית שנת תשע"ג יערך מעקב על רמת ההטרוגניות של הכיתות בהם לומדים בני הקהילה.	מקיף ממ"ד	ראשון לציון	
לא מתוכנן לסגירה.	מעלה שמעוני	ראשון לציון	
ביה"ס נסגר ללא תכנון בראשית שנת תשע"ב. יש לעקוב אחר השתלבותם הלימודית והחברתית של תלמידיו לשעבר.	נר עציון	פתח תקווה	
ביה"ס מתוכנן לסגירה בתשע"ג. הצוות המקומי נערך לסגירתו בצורה מסודרת. נערכו כבר פגישות פרטניות עם ההורים ובין התלמידים לסגל ביה"ס הקולט. עפ"י דברי מנהלת המחוז כל התלמידים עוברים לבתי ספר באשכולות 1 - 4 במדד הטיפוח (בתי ספר מבוססים).	יבנה	חיפה	חיפה
ביה"ס משמש מוקד לחיי הקהילה והישגיו הלימודיים סבירים. על דעת ההורים ומערכת החינוך המקומית - אין לסגור. הורים המבקשים להעביר את ילדיהם מבי"ס זה לאחר יענו בחיוב.	גבריאלי	חיפה	
ביה"ס לא ייסגר בתשע"ג. מתוכננת העברתו למבנה חדש שייבנה בסמוך לבי"ס מקיף לוינסון. המטרה היא להקים קומפלקס חינוכי מודרני רחב היקף, שיוצאי אתיופיה יהוו חלק קטן מכלל תלמידי. ביה"ס קולט תלמידים עולים רבים ממרכז הקליטה, המחייבים התייחסות מתוגברת.	סיני	קריית ים	

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
התאגדות ישראלית למען יהודי אתיופיה

נספח – הצעת האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה לרשימת עקרונות ודרכי פעולה לאינטגרציה לימודית וחברתית איכותית של תלמידים יוצאי אתיופיה בבתי ספר .

1. רשימת עקרונות

- א. הורי התלמיד הם הגורם המרכזי הקובע באיזה בית הספר ילמד התלמיד ובאיזה סוג פיקוח (ממלכתי דתי, ממלכתי).
- ב. יש לשתף נציגות מקרב ההורים יוצאי אתיופיה, פעילים מקומיים ונציגי הארגונים החברתיים של יוצאי אתיופיה בתכנון מדיניות השינוי של הרכבו העתידי של ביה"ס שמרבית תלמידיו הם יוצאי אתיופיה וביישומה.
- ג. יש לוודא שסגירתו של בית הספר בו קיים כיום אחוז גבוה של יוצאי אתיופיה לא תגרום להיווצרותו של ריכוז חדש של תלמידים יוצאי אתיופיה בביה"ס אחר או בכתות הלימוד בביה"ס בו ישובצו תלמידים אלו.
- ד. יש לשקול את הצורך בסגירתם של בתי ספר שמרבית תלמידיהם יוצאי אתיופיה, אשר הישגיהם הלימודיים הממוצעים גבוהים וקיימת שביעות רצון רבה של ההורים מהאקלים הבית ספרי.
- ה. במקרים בהם יוחלט על סגירתו של בית ספר יש לוודא שתלמידיו ישובצו בבתי ספר אחרים נגישים וברמה לימודית גבוהה.
- ו. והיה ויוחלט, לאור בקשתם של ההורים והחלטת משרד החינוך, להשאיר את בית הספר הקיים על כנו, על המשרד/ הרשות המקומית לבחון האפשרות לשינוי אזורי הרישום החלים לתלמידים יוצאי אתיופיה ועל אלו שאינם יוצאי אתיופיה באותו יישוב ולהקפיד על שמירתם, להיערך לשדרוג סגל ההוראה בבית הספר ולהסבתו לבי"ס ייחודי בתחום המדעים או האמנויות.
- ז. ייצוגם הגבוה של תלמידים יוצאי אתיופיה בבתי ספר שכונתיים אינו נובע רק מהתרכזותה של הקהילה בשכונות מגורים ספציפיות, אלא גם מהקלות היחסית בהן מחלקות החינוך המקומיות מאפשרות להורים שאינם בני הקהילה, המתגוררים בשכונות אלו, לרשום את ילדיהם בבתי ספר מחוץ לשכונה. על משרד החינוך לדרוש מהרשויות המקומיות להקפיד על שמירת אזורי הרישום.
- ח. בבתי ספר בהם יוחלט לשלב בבית הספר הקיים גרעין תורני, יש להתנות את כניסתו בהעדר גישה ממינית (על בסיס אורח חיים דתי מחמיר יותר או בסיס רמת הישגים לימודיים).
- ט. תוצאות דוח מבחני המיצ"ב, שהתפרסמו בשנה האחרונה (עפ"י בקשת האגודה), מצביעים על פערים ניכרים בין ציוניהם של תלמידים יוצאי אתיופיה לבין כלל

אגודה ישראלית למען יהודי אתיופיה
ISRAEL ASSOCIATION FOR ETHIOPIAN JEWS
התאגדות ישראלית למען יהודי אתיופיה

- ד. על מנהל מערכת החינוך המקומית (או גורם מטעמו) להיפגש אישית עם כל אחד מהורי התלמידים בבתי הספר שלמעלה ממחצית תלמידיהם יוצאי אתיופיה ולהציג בפניו את האפשרויות לרישום בנו / בתו בבית ספר אחר, כולל גם הישארות בבית הספר הנוכחי.
- ה. על מערכת החינוך המקומית ליזום סיור היכרות, במהלך שנת הלימודים הנוכחית, של התלמידים והוריהם בבית הספר הקולט ופגישה עם המנהל וצוות מוריו.
- ו. יש להכין את המורים בביה"ס הקולט לקליטתם של התלמידים של ביה"ס שנסגר (בעיקר במקרים בהם מדובר בתלמידים המתגוררים עדיין במרכזי קליטה או בתלמידים עולים שהגיעו לישראל בחמש השנים האחרונות).
- ז. מאחר ותהליך המעבר של תלמיד מבית ספר לבית ספר כרוך בדרך כלל בקשיי הסתגלות לימודיים וחברתיים, אנו ממליצים למנות בכל בי"ס שיקלט למעלה מ- 20 תלמידים, כתוצאה מיישום החלטתו של השר לסגירת בתי הספר שיש בהם ריכוז גבוה של יוצאי אתיופיה, איש קשר (מגשר) שילווה, במשך שלוש שנים, תלמידים אלו בבית ספרם החדש.